

ANNAN PLANI - ÖZET

BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Burgenstock'ta taraflara sunduğu son şekli verilmiş Kıbrıs planında, iki kurucu devlete sahip olan Kıbrıs'ın tek bir uluslararası kişilik ve egemenliğe sahip olduğu belirtiliyor.

"Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın, ancak federal parlamentonun kabul etmesi ve Kıbrıs Rum Devleti ile Kıbrıs Türk Devleti seçmenlerinin çoğunluğunun ayrı referandumlar aracılığıyla onayı üzerine değiştirilebileceği" belirtilen planda, anayasanın iki temel maddesinin (Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'ni ve iki kurucu devletitarif eden maddeler) değiştirilemeyeceği kaydediliyor.

Planda, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın uygulanmasının Yüksek Mahkeme tarafından denetleneceği belirtilirken, oluşturulacak düzenin tek taraflı değiştirilemeyeceğine dair şu ifadeler yer veriliyor:

"Kuruluş Anlaşması ile kurulan yeni düzende herhangi bir tek taraflı değişiklik yapılması, herhangi bir şekilde bölünme veya ayrılma, özellikle Kıbrıs'ın tamamının veya bir kısmının diğer bir ülkeyle birleşmesi yasaklanmıştır."

Planda, Kurucu Anlaşma'nın, Garanti Anlaşması ve İttifak Anlaşması'nın yürürlükte kalacağı, ancak bunların "gerekli değişikliklerle" yeni devlet ilişkilerine uygulanacağı kaydediliyor.

FEDERAL HÜKÜMET VE KURUCU DEVLETLERİN YETKİLERİ

Annan planı, kurucu anayasada açıkça belirtilmeyen tüm yetkilerin, kurucu devletler tarafından kullanılmasını öngörüyor. Planda bu konuya ilişkin olarak, "Kurucu devletler federal hükümete açıkça verilmemiş olan tüm yetkileri, kendi bölgesinde ve Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası sınırları içerisinde, egemen bir şekilde kullanacaktır" ifadesine yer veriliyor.

Kıbrıs Rum Devleti ile Kıbrıs Türk Devleti'nin eşit yetkilere sahip olduğu vurgulanan planda, iki kurucu devletin kendilerini, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası sınırları içerisinde ve hukukun üstünlüğü, demokrasi, laiklik ve temsili hükümet temel ilkelerine göre, kendi anayasaları altında özgürce düzenleyeceği kaydediliyor.

BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Burgenstock'ta taraflara sunduğu son şekli verilmiş Kıbrıs planında, federal devlet ile Türk ve Rum kurucu devletlerinin hangi alanlarda yetkili oldukları belirtiliyor.

Plan uyarınca, her alanda tamamen eşit oldukları belirtilen Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum devletlerine tanınan yetkiler de aynı. Buna göre, iki kurucu devlet, şu alanlarda yetkili olacak:

"Asayiş ve kamu güvenliği, turizm, kurucu devlet seviyesinde adlisistemin yönetimi, spor ve eğitim, sanayi ve ticaret, balıkçılık ve tarım, çevrenin korunması, sosyal güvenlik ve çalışma yaşamı, sağlık, şehir ve bölgesel planlama, aile, şirketler ve ceza hukuku."

Plan, federal devletin yetki alanlarını da belirtiyor. Buna göre, federal devlete tanınan yetkiler de şöyle: "Dış ilişkiler, Merkez Bankası'nın çalışmaları, federal düzeydeki mali işler, AB ile ilişkiler, doğal kaynaklar, iletişim ve ulaştırma, Kıbrıs vatandaşlığı, genel ve özel aflar, fikri haklar, tarihi miras, meteoroloji, havacılık, uluslararası denizcilik, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti kıta sahanlığı ve kara suları, terörizmle mücadele."

Federal hükümete, bunların yanı sıra federal seçimler ve halk oylamaları, federal yasalara karşı işlenen suçlar, federal adli sisteminin yönetimi, federal mülkiyet konularında da yetkiler veriliyor.

Kıbrıs planında, Birleşik Kıbrıs Devleti'nin AB üyesi olacağı belirtilirken, Kıbrıs'ın AB içinde nasıl temsil edileceği de anlatılıyor.

Plan uyarınca, AB içindeki temsiliyet, federal hükümetin yetkisindeki alanlarda veya konu büyük

ölçüde federal hükümetin yetkisindeki bir alanla ilgili olduğunda, Kıbrıs AB'de federal hükümet tarafından temsil edilecek.

Konu ağırlıklı olarak veya yalnızca kurucu devletlerin yetki alanına giriyorsa Kıbrıs, ya bir federal hükümet temsilcisi, ya da Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti adına hareket etme yetkisi bulunması şartıyla bir kurucu devlet temsilcisi tarafından temsil edilecek.

Plana göre, Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB'ye karşı olan bir yükümlülüğü kurucu devletlerin yetki alanına giriyor, ancak bir kurucu devlet yükümlülüklerini yerine getiremiyorsa, söz konusu kurucu devlet sorumluluklarının gereğini yapana kadar, federal hükümet gereken önlemleri alabilecek. Kurucu devlet, aynı zamanda Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bu aksaklık sonucunda karşılaştığı masraflardan veya ödemediği cezalardan da sorumlu olacak.

Planda "Federal hükümet veya kurucu devletler tarafından AB üyeliğinin gereği olarak yürürlüğe konulan yasa, uygulama veya tedbirler geçersiz kılınmayacaktır" ifadesine yer veriliyor.

Planda, kurucu devletlerin ve federal hükümetin ayrı polis teşkilatlarına sahip olmaları öngörülüyor.

Plana göre, her iki kurucu devlette de eşit sayıda personelle hizmet verecek olan federal polis, "Kıbrıs'ın sınırlarını denetleme, federal görevlileri, binaları ve gayrimenkulu ve yabancı yetkililerle diplomatik misyonları koruma" görevlerini üstlenecek.

Sadece bağlı bulunduğu kurucu devlet sınırları içinde faaliyet gösterecek kurucu devlet polisleri ise, asayişin korunması ve sağlanmasıyla kamu güvenliğinden sorumlu olacak.

Kurucu devletlerin polis sayısı 700'er olacak; kurucu devlette yaşayan her 1000 kişiye en çok altı polis memuru düşebilecek. Kurucu devlet polisleri, sadece normal sivil görevlere uygun silahlar taşıyabilecek.

Plan ayrıca, federal ve kurucu devlet polis görevlilerinden oluşan bir ortak soruşturma bürosu oluşturulmasını öngörüyor. İki kurucu devletin de eşit sayıda görevliyle temsil edileceği büro, federal başsavcıya karşı sorumlu olacak.

Planının son şekline göre, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle yasal olarak Kıbrıs Rum Devleti'nin bir parçası olacak olan toprak ayarlamasına tabi bölgeler, 3 yılı geçmeyecek geçici bir süre için Kıbrıs Türk Devleti tarafından yönetilecek.

Plana göre, bu bölgelerin yönetiminin Kıbrıs Rum Devleti'ne Birleşmiş Milletler gözetiminde 6 aşamada devredilmesi öngörülüyor:

1. aşama, 104 günde devredilecekler: Ara Bölge, Maraş, Erenköy

2. aşama, 6 ayda devredilecekler: Düzce ve Taşköy

3. aşama, 1 yılda devredilecekler: Bademliköy, Ömerli ve Kırklar

bölgeleri

4. aşama, 2 yılda devredilecekler: Çayönü, Güvercinlik, Akdoğan,

Türkmenköy, Gayretköy, Yeşilirmak ve Soli bölgeleri

5. aşama, 2.5 yılda devredilecekler: Gazimağusa, Haspolat, Alayköy

ve Bostancı bölgeleri

6. aşama, 3 yılda devredilecekler: Korkuteli, Dört Yol, Pirhan,

Paşaköy, Türkeli, Yılmazköy, Şirinevler, Akçiçek, Kozan, Kılıçarslan,

Gürpınar, Özhan, Karpaşa, Mevlevi, Kalkanlı, Akçay, Güzelyurt,

Güneşköy, Aydıncöy, Yeşilyurt, Gemikonağı ve Yedidalga bölgeleri.

MÜLKİYET

Planda, taşınmaz mallara ilişkin talepleri Kuruluş Anlaşması'nda yer alan kriterlere göre değerlendirmek üzere bağımsız ve tarafsız bir Mülkiyet Kurulu'nun oluşturulacağı, mülkiyet haklarının ne şekilde kullanılabilceğinin, etkilenen malın bulunduğu yere göre olacağı kaydedildi.

Plana göre, toprak ayarlamasına tabi bölgelerin şimdiki sakinlerinin haklarını ve menfaatlerini korumak için özel düzenlemeler yapılacak.

Yeni düzenlemeler arasında şunlar bulunuyor:

Yeniden yerleştirilecek olan kişilerin hane halkı olarak kaydı yapılacak. Topluluk halinde yaşayan kişiler topluluk olarak yeniden yerleştirmeyi talep edebilecek. Yeterli maddi imkana sahip kişiler, ilgili bölgenin idaresinin devri için anlaşılmış tarihten en geç bir ay önce malı boşaltacak.

Yeterli maddi imkana sahip olmayan kişilere, alternatif konut belirlendikten sonra, yeniden yerleştirme için 3 aydan az olmayan bir ihbar süresi verilecek. Küçük çocukları, yaşlı bireyleri ve sakat bireyleri olan aileler için özel tedbirler alınacak.

İADE VE TAZMİNAT

Plandaki Mülkiyet Haklarının Kullanılması başlığı altında da şunlar kaydedildi:

Hakların iadesi: Tasarrufu kaybeden mal sahibine, mal üzerinde etkin denetim kullanabilmesini sağlayacak şekilde, kendi amaçları için kullanım da dahil olmak üzere malın yasal ve fiziksel tasarrufunu vermek suretiyle haklarının yeniden kazandırılması.

Tazminat: Herhangi bir tasarrufu kaybeden mal sahibi tam ve etkin tazminat talep edebilecek. Tazminat almayı seçen veya mallarına ilişkin hakları mülkiyet düzenlemeleri altında iade edilmeyen tasarrufu kaybeden mal sahipleri tam ve etkin tazminat alabilecek.

Tazminatın düzeyi ve ödenme biçimi: Tazminatın düzeyi, Mülkiyet Kurulu tarafından uluslararası standartlara göre belirlenecek ve tasarrufun kaybedildiği zamanki değerle kıyaslanabilir yerlerdeki gayri menkul değerlerdeki artışa göre ayarlanması temelinde hesaplanacak.

Tazminat, etkilenen malın Mülkiyet Kurulu'na devredilmesi karşılığında Tazminat Fonu'ndan hazırlanan tazminat bonoları şeklinde ödenecek.

HAKLARIN İADESİ ÜZERİNDEKİ KISITLAMALAR

Herhangi bir kurucu devletteki toplam toprak alanının ve konut sayısının en çok yüzde 10'una ve herhangi bir belediye veya köydeki toplam alanın ve konut sayısının en çok yüzde 20'sine ilişkin tasarruf hakları, diğer kurucu devletten gelen kişilere iade edilecek.

Planda, büyükten küçüğe olmak üzere yaş sırasına göre öncelik tanınarak uygun talep sahiplerine haklarının iade edileceği, ancak bu kısıtlamaların 1974'te çoğunlukla Marunilerin yaşadığı köyler ve Karpaz bölgesindeki Dipkarpaz, Yeni Erenköy, Sipahi ve Adaçay köyleri için geçerli olmayacağı belirtildi.

Kıbrıs planının güvenlik konularına ilişkin bölümünde, Türkiye ve Yunanistan'ın, Türkiye AB üyesi olana kadar, adada en fazla 6'şar bin asker bulundurabileceği belirtiliyor.

Plana göre, Garanti Antlaşması'nın Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzenine ek olarak, kurucu devletlerin toprak bütünlüğü, güvenliği ve anayasal düzenini kapsayacağı belirtiliyor.

Bu anlaşmaya göre, tüm rütbelere dahil olmak üzere, her biri 6 bini aşmayan Yunan ve Türk birlikleri, Kıbrıs Rum Devleti'nde ve Kıbrıs Türk Devleti'nde konuşlandırılabilir.

Öte yandan plan, Türkiye'nin AB'ye girişiyle, tüm Yunan ve Türk askeri birliklerinin, Kıbrıs, Yunanistan ve Türkiye arasında aksine bir anlaşmaya varılmadıkça, Kıbrıs'tan çekilmesini de öngörüyor.

Annan planı, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe konulmasının, BM Barış Gücü tarafından izleneceğini belirtiyor. BM Barış Gücü, federal hükümet her iki kurucu devletin onayını da alarak aksine karar alınca kadar adada kalacak.

BM'nin başkanlığında ve garantör güçler, federal hükümet, kurucu devletlerin temsilcilerinden oluşan İzleme Komitesi, Kuruluş Anlaşması'nın uygulanmasını izleyecek. Plan, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıs Türk askeri birliklerinin feshedilmesini ve sportif amaçlı ruhsatlı silahlar haricindeki tüm silahların yasaklanmasını da öngörüyor.

Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nin uluslararası askeri operasyonlara topraklarını açma konusunda, planda şu ifadeye yer veriliyor:

"Kıbrıs, her iki kurucu devletten onay almadan, toprağını uluslararası askeri operasyonlara açmayacaktır. Bu konuda Türkiye Avrupa Birliği'ne girene kadar, Yunanistan'ın ve Türkiye'nin rızası dâhil olacaktır."

BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Kıbrıs planının nihai şekli, tek bir Kıbrıs vatandaşlığının yanı sıra aynı zamanda Kıbrıs Rum kurucu devleti veya Kıbrıs Türk kurucu devleti iç vatandaşlık statülerinden birine sahip olunmasını öngörüyor.

Planda, seçimlerde oy kullanmaya ilişkin olarak, Kıbrıslıların, federal seçimlerde iç kurucu devlet vatandaşlığı statülerine göre, kurucu devlet seçimleri ve yerel seçimlerde ise sürekli ikamet ettikleri yerde oy verecekleri ifade ediliyor.

VATANDAŞLIK KOŞULLARI

Hangi kurucu devlet vatandaşlığı statülerine sahip olduğuna bakılmadan, tüm Kıbrıslılar için dolaşım özgürlüğü olacağına belirtildiği planda, sonradan Kıbrıs vatandaşı olabilme koşulları da sıralanıyor. Buna göre, sonradan Kıbrıs vatandaşı olabilmek için vatandaşlığa kabul edilme veya kolaylaştırılmış vatandaşlığı kazanmak gerekiyor.

Vatandaşlığa kabul edilme, 18 yaş veya üzerinde olmayı, 4 yılı Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinin ardından olmak üzere Kıbrıs'ta kesintisiz olarak en az 9 yıl sürekli ikamet etmiş olmayı, resmi dillerden birini bilmeyi ve güvenlikle ilgili bir yasağa tabi olmamayı veya cezai mahkumiyeti bulunmamayı öngörürken, kolaylaştırılmış vatandaşlık kazanmak için de Kıbrıs vatandaşı olan veya Kıbrıs vatandaşlığına kabul edilen kişilerle en az 2 yıldan bu yana evli olan eşlerin talebi gerekiyor. Vatandaşlık, Kıbrıs vatandaşlığı kazanmış kişilerin reşit olmayan çocukları tarafından otomatik olarak kazanılıyor.

Plana göre, Kuruluş Anlaşması yürürlüğe girdiğinde de 1963'te Kıbrıs vatandaşlığına sahip olan herhangi bir kişiyle onun soyundan gelenler ve bu kişilerin eşleriyle adadaki her iki tarafın lideri tarafından verilecek ve eşlerle çocuklar dahil 45 bin kişiyi içerecek listede yer alan kişiler Kıbrıs vatandaşı olacak.

BM Genel Sekreteri Annan'a adadaki her bir tarafça sunulacak listede yer almak için şu kişiler müracaat edebilecek:

-18 yaşına basmadan önce en az 7 yıl ve son 5 yıl içinde en az 1 yıl Kıbrıs'ta sürekli ikamet etmiş olan 18 yaş veya üzerindeki kişiler ve bu kişilerin Kıbrıs'ta sürekli ikamet eden reşit

olmayan çocukları,

-Kıbrıs'ta kesintisiz olarak 7 yıldan fazla bir süre sürekli ikamet etmiş olan kişiler. Öncelik kaldıkları sürenin uzunluğuna bağlı olacak.

İÇ KURUCU DEVLET VATANDAŞLIĞI BELİRLEME KOŞULLARI

Annan planının nihai şekline göre, bir Kıbrıs vatandaşı, Kuruluş Anlaşması yürürlüğe girdiğinde Kıbrıs Rum kurucu devleti veya Kıbrıs Türk kurucu devleti bölgesinde ikamet ediyor olmasına bağlı olarak, ya Kıbrıs Rum kurucu devleti ya da Kıbrıs Türk kurucu devleti iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsünü kazanacak.

Kuruluş Anlaşması yürürlüğe girdiğinde, aşağıdaki köylerden birinde yaşayan kişiler ise o tarihi izleyen 1 yıl içerisinde, diğer iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip olmayı tercih edebilecekler. Bu köyler şöyle sıralanıyor:

-Maruni köyleri: Gürpınar, Özhan, Karpaşa ve Koruçam/Kormakiti

-Mesarya köyleri: Pile, Yılmazköy ve Türkeli

-Dillirga köyleri: Günebakan, Yeşilırmak, Süleymaniye, Kurutepe, Gemikonağı, Madenliköy ve Erenköy

-Karpaz köyleri: Dipkarpaz, Yeni Erenköy, Sipahi, Adaçay, Yeşilköy, Agios Therissos ve Ziyamet

Plan ayrıca, Kıbrıs dışında yaşayan Kıbrıs vatandaşlarının atalarının 1974 öncesinde Kıbrıs Rum veya Kıbrıs Türk toplumuna mensup olmalarına bağlı olarak ya Kıbrıs Rum kurucu devleti ya da Kıbrıs Türk kurucu devleti iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsünü kazanmalarını öngörüyor.

Yeni doğan çocuklar, otomatik olarak anne babalarının iç kurucu devlet statüsünü kazanırken, Kıbrıs vatandaşlığı kazanan kişiler, aynı zamanda, daha uzun süre ikamet ettikleri kurucu devletin iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip olacak.

Planda, bir kurucu devletin, Kuruluş Anlaşması'ndaki hükümlere uygun olarak kendi bölgesinde ikamet etmeyi seçen diğer devletten kişilere, kendi iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsünü vermek zorunda olmadığı belirtilirken, bir kurucu devletin, kendi bölgesinde yaşayan ama kendi iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip olmayan Kıbrıs vatandaşlarına siyasi haklar tanımak zorunda olduğu da ifade ediliyor.

SEÇİMLER

Kıbrıs vatandaşları, kurucu devlet ve yerel seviyedeki seçimlerle ilgili siyasi haklarını iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne bakılmadan, sürekli ikamet ettikleri yerde kullanacak. Federal seviyedeki seçimlerde ise tüm Kıbrıs vatandaşları, yine ikamet ettikleri yere bakılmaksızın, iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne göre oy kullanacak.

Herhangi bir Kıbrıs vatandaşı, kurucu devlet ve yerel seviyedeki seçimlerde, ikamet ettiği yerde oy kullanma hakkını, ikametini orada tesis etmesini izleyen altı ay içinde elde edecek.

Kofi Annan'ın Kıbrıs planının nihai şekli, Türkiye AB üyesi olana kadar, Kıbrıs vatandaşları için, iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip olduğu kurucu devletten, diğerinde sürekli ikamet etmek isteklerine bir takım sınırlamalar getiriyor.

Buna göre, ilk 6 yıl boyunca, sürekli ikamet hakkı üzerinde moratoryum konulurken, 7. ve 10. yıllar arasında köy veya belediye nüfusunun en çok yüzde 7'si kadar kişiye, 11. ve 15. yıllar arasında köy veya belediye nüfusunun en çok yüzde 14'ü kadar kişiye, 15. yıldan sonra da, ilgili kurucu devlet nüfusunun en çok yüzde 21'i kadar kişiye ikamet hakkı tanınıyor.

Bu sınırlamalar, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden 2 yıl sonra, 65 yaş üzerindeki eski sakinlerden herhangi biri ve onun eşi veya tek bir kardeşi ile belirli köylerin eski sakinleri ve onların soyundan gelenlere uygulanmayacak.

Bu köyler de şöyle sıralanıyor:

-Dillirga köyleri: Günebakan, Yeşilırmak, Süleymaniye, Kurutepe, Gemikonağı, Erenköy ve Madenliköy

-Mesarya köyleri: Pile, Yılmazköy ve Türkeli

-Karpaz köyleri: Dipkarpaz, Yeni Erenköy, Sipahi ve Adaçay

Plana göre, diğer kurucu devlette ikamet tesis etmede öncelik, ilk olarak malının tasarrufu kendisine iade edilen kişilere ve onların ailelerine, ikinci olarak ilgili belediye veya köyün sırasıyla 1963'ten veya 1974'ten önceki sakinlerine ve onların ailelerine, üçüncü olarak da her iki kategorideki kişilerin varislerine verilecek.

İkamet üzerindeki sınırlamalar adanın tümünde dolaşım özgürlüğüne engel olmayacak. Buna herhangi bir Kıbrıs vatandaşının ortalama olarak haftada 3 gün, tasarrufu kendisine iade edilen malında veya Kıbrıs'ın herhangi bir yerindeki bir konaklama yerinde tatil yapması veya kalması da dahil ediliyor.

YUNAN VE TÜRK VATANDAŞLARININ İKAMET HAKKI

Annan planında, Türk ve Yunan vatandaşlarının "Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti'nden, ülkeye giriş ve ikamet hakları konusunda, AB kanununun ve AB'ye katılım anlaşmasının izin verdiği ölçüde eşit muamele görecekları belirtiliyor.

Plana göre, kurucu devletlere, Türk ve Yunan vatandaşlarına, Kıbrıs Türk ya da Kıbrıs Rum kurucu devletinin iç kurucu devlet vatandaşlığı statüsüne sahip Kıbrıs vatandaşlarının yüzde 10 seviyesine kadar sürekli ikamet hakkı verme yetkisi verilecek.

Öncelik, Kuruluş Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden itibaren Kıbrıs'ta kalma süresinin uzunluğuna bağlı olacak.

Bu sınırlamalar, 7 yıldan fazla kalmamaları şartıyla, tam zamanlı öğrencilere ve üniversitelerin geçici akademik personeline ise uygulanmayacak.

Plana göre ayrıca, sürekli ikamet hakkı kazanan Yunan ve Türk vatandaşlarının siyasi hakları bulunmayacak. Bu kişilerin siyasi hak kullanabilmeleri için, gerekli koşulları sağlayıp Kıbrıs vatandaşlığını ve ilgili iç kurucu devlet vatandaşlığını kazanması gerekiyor.